

سه معاون و مشاور اسکندری از وزارت جهاد کشاورزی در سالی که گذشت می‌گویند

دفاع درون سازمانی

قطعا در روزهایی که وزارت جهاد کشاورزی به عنوان نخستین وزارتخانه استیضاح شده دولت نهم، شرایط خاصی را می‌گذراند و هر چند که وزیر جهاد کشاورزی بار دیگر از مجلس رای اعتماد گرفت، موضع‌گیری‌های معاونین و مدیران اسکندری در قبال فعالیت‌های انجام شده در طول یک سال گذشته قابل توجه است.

دکتر فضل‌الله صفی‌خانی، مدیر کل دفتر وزارتی جهاد کشاورزی، علاوه بر اینکه با تحصیلات دکترای زراعت، کارشناسی صاحب‌نظر در عرصه امور زراعی محسوب می‌شود، یکی از یاران و نزدیکان مهندس اسکندری است که در زمان حضور به عنوان مجری طرح گندم، معاونت برنامه‌ریزی و پشتیبانی اسکندری در این طرح را بر عهده داشت. به گفته‌ی اکثر مدیران و مسوولین وزارتخانه، وی دست راست اسکندری است.

دکتر صادق خلیلیان، معاون برنامه‌ریزی و اقتصادی وزیر جهاد کشاورزی نیز از جمله معاونین اسکندری است که بدون شک آمار و حساب و کتاب طرح‌های وزیر را بیش از همه در دست دارد. وی در طرح موفق خودکفایی گندم نیز همین نقش را داشت.

قطعا مدارک مستدل توجیه اقتصادی و فنی و برنامه‌ریزی انجام شده طرح‌های وزارتخانه را می‌توان از وی جستجو کرد. مهندس حسین صفایی، پرکارترین معاون وزیر جهاد کشاورزی در نخستین ماه پاییز امسال بود. معاون توسعه منابع انسانی و امور مجلس که عموماً در مواقع عادی زیاد در تیررس سوالات و کنجکاوی‌های خبرنگاران نیست، رایزنی‌های متعددی را در خصوص استیضاح اسکندری به انجام رساند که در نهایت منجر به ابقای وی در کاخ شیشه‌ای نیز گردید. با این اوصاف مطالب ذیل ماحصل برخی از نقطه‌نظرات و دیدگاه‌های این سه معاون و مشاور اسکندری است که حاوی نکات جالب توجهی می‌باشد.

حداکثر بهره‌برداری از حداقل امکانات موجود، اقدام به طراحی و اجرای پروژه‌ها و عملیاتی نمود که استمرار افزایش تولید گندم و پایداری آن در شرایط سخت کنونی اولاً مرهون اجرای آنهاست و ثانياً نشان از تدبیر منطقی و درایت "مجری طرح گندم" دارد.

آنچه طی سال‌های اخیر موجبات دلمشغولی برخی منتقدان طرح ملی افزایش تولید گندم را فراهم کرده است، نگرانی آنها از بابت عدم انطباق احتمالی اهداف طرح یا مبنای و مفاهیم، "توسعه پایدار"، تخریب منابع پایه، کاهش سطح سفره‌های آب زیرزمینی و در مواردی توصیه به واردات گندم (به جای افزایش تولید داخلی آن) به عنوان "منابع آب شیرین" برای جبران کاهش منابع آب شیرین داخلی بوده است. اندکی دقت و نگاه منصفانه، کارشناسی و فارغ از دیدگاه‌های تنگ‌نظرانه در پروژه‌ها و عملیات اجرا شده طی سال‌های اخیر گویای آن است که نه تنها در این راستا محیط زیست و توسعه پایدار مغفول نمانده بلکه مورد عنایت ویژه مسوولان ذیربط نیز بوده‌اند که شرح آنها فرصت مستقل می‌طلبد.

به هر تقدیر تجربه‌گران‌بهای موجود، گویای آن است که الگوی طراحی شده برای افزایش تولید گندم بر مبنای "افزایش عملکرد در واحد سطح" و استفاده مفید از ظرفیت‌های نهفته بخش کشاورزی که در سخت‌ترین شرایط آب و هوایی سال‌های اخیر نیز موفقیت‌آمیز بوده است، به راحتی در مورد سایر محصولات اساسی کشاورزی قابل طراحی و اجرا است. مشروط به آنکه مدیران اجرایی ذیربط پس از تکمیل محاسبات کارشناسی و برآوردهای فنی، اندکی "جسارت" را نیز چاشنی پروژه‌ها و عملیات اجرایی کند.

ماحصل کلام آنکه درک عمیق از شرایط آب و هوایی خشک و نیمه خشک

پایداری تولید گندم در سایه خشکسالی

دکتر فضل‌الله صفی‌خانی

خرید گندم مازاد بر نیاز کشاورزان سربلند

ایرانی در شرایطی به مرز ۱۱/۵ میلیون تن رسیده که طی ماه‌های گذشته اخبار خسارات وارده ناشی از خشکسالی بر بخش کشاورزی در رسانه‌ها جایگاه تقریباً ثابتی داشته است. از جمله مهمترین اخبار در این زمینه اخبار مربوط به بودجه صندوق بیمه محصولات کشاورزی در سال ۱۳۸۵ است که نسبت به سال گذشته دو برابر شده و به ۱۱۵ میلیارد

تومان افزایش یافته است. این در حالی است که حجم خسارت خشکسالی در کشور به طور متوسط سه هزار میلیارد تومان و حدود هشت برابر کل اعتبار ۴۰۰ میلیارد تومانی ستاد حوادث غیرمترقبه کشور است. شدت خسارات خشکسالی برخی مناطق به گونه‌ای است که در سال زراعی ۱۳۸۴-۸۵ کمتر از ۲۰ میلیمتر باران باریده و افت شدید سطح آب‌های زیرزمینی، برداشت آب از قنات‌ها و چشمه‌ها را متوقف نموده است، در همین رابطه گفتنی است تاکنون بیش از ۵۰۰ هزار راس دام مناطق خشکسالی از دامداران خریداری و روانه کشتارگاه‌ها شده است.

توجه به آمار و ارقام رسمی فوق از آن روی حائز اهمیت است که مدیریت وقت تهیه و اجرای "طرح ملی افزایش تولید گندم" کشور در سال ۱۳۸۱ با آگاهی از شرایط بحرانی کمبود منابع آب کشور و ضرورت اتخاذ تدابیر لازم برای

کارشناسی عمل شده است.

خودکفایی در تولید گندم باعث شده است که حداقل سالی یک میلیارد دلار ارزش صرفه جویی شود و به جای خروج ارز، پروژه‌های عمرانی در داخل اجرا شود. بیش از ۴۰۰ نوع محصول در بخش کشاورزی کشور تولید می‌شود که در کمتر از ۱۰ نوع آن مانند گندم، برنج، شیر، جو، ذرت، چغندر قند، مرغ، گوشت و روغن خوراکی بحث خودکفایی مطرح است. در سیاست‌های خودکفایی نیز تکیه اساسی بر افزایش عملکرد محصول در واحد سطح است که از طریق توسعه آبیاری پیشرفته، افزایش بازدهی آب و توسعه مکانیزاسیون در حفظ منابع آب و خاک امکان پذیر است. در حال حاضر با تلاش‌های انجام شده ضریب خودکفایی در محصولات اساسی کشاورزی به ۹۳ درصد رسیده است.

تنها ۳۰ درصد دانش فنی را به مزارع می‌بریم

مهندس حسین صفایی

خروجی‌های بخش نشان می‌دهد که وزارت جهاد کشاورزی توانسته در اکثر زمینه‌ها وظایف خود را به خوبی انجام دهد.

در حال حاضر از لحاظ زمانی در پایان فصل زراعی هستیم که محصولات زراعی یک سال گذشته شده و مراجع رسمی کشور هم گزارش برداشت محصول را دارند و این خروجی چیزی نیست که ما بخواهیم در لفظ و گزارش شفاهی و کتبی عملکرد را مطرح کنیم چرا که جمع‌بندی محصول کار یک ساله بخش کشاورزی که این جمع‌بندی، جمع بندی عملکرد وزارت جهاد کشاورزی هم است.

با توجه به خشکسالی در ۱۱ استان کشور و نگرانی‌های زیاد برای تولید این محصول، ولی اتفاقی که در تولید گندم افتاد نشان داد که این وزارتخانه توانسته خودکفایی را در تولید گندم پایدار کند و دانش فنی را به مزرعه برده و باعث جبران خسارت خشکسالی در تولید این محصول شود به طوری که در سال گذشته که از لحاظ سال زراعی و از لحاظ میزان و پراکنش بارندگی از امسال در وضع بهترین بودیم ۱۰ میلیون و ۹۵۰ هزار تن گندم مازاد بر مصرف کشاورزان توسط دولت خریداری شد که امسال به مرز ۱۱ میلیون و ۵۰۰ هزار تن رسیده است. این افزایش تولید در فرآورده‌های لبنی و دانه‌های روغنی و بسیاری دیگر از محصولات نیز دیده شده است.

با همه این اوصاف ما معترف هستیم که تنها ۳۰ درصد دانش فنی موجود مراکز علمی، پژوهشی با حضور حدود هفت هزار ناظر مزرعه به عنوان واسطه وزارت جهاد کشاورزی و کشاورز به مزرعه می‌بریم. در گذشته پرداخت بهای محصولات کشاورزی با مدت طولانی انجام می‌شد و به اصل تولید هم لطمه می‌زد که امسال بیش از ۲۴۰۰ میلیارد تومان با فاصله چند روز پس از تحویل محصول به سیلوها فقط به گندم کاران پرداخت شده که این امر در تولید سال آینده نیز اثر مثبتی خواهد شد.

حاکم بر اقلیم کشور نه تنها نباید مانع برنامه‌ریزی برای استفاده بهینه از منابع آبی موجود و افزایش تولید شود. بلکه با اغتمام فرصت باید از آن به عنوان موتور محرکه‌ای در جهت تسریع دستیابی به اهداف ترسیم شده استفاده نمود. اهدافی که منطبق با واقعیات بخش کشاورزی کشور، برخاسته از دیدگاه‌های علمی و فنی صاحب‌نظران ذیصلاح و در راستای تحقق اهداف "مدیران جسور" بخش کشاورزی باشد. در کشوری که شرایط طبیعی و اقلیمی حاکم بر آن شکننده و سخت بوده و در سال‌های مختلف تنها تابلوی "ستاد خشکسالی" و "ستاد سیل" بر سر ستاد حوادث غیرمترقبه آن جابه‌جا می‌شود، آیا راهکار عملی دیگری را می‌توان تصور کرد؟!

منتقدان امتحان خود را پس داده‌اند

دکتر صادق خلیلیان

در همه جای دنیا سهم بخش کشاورزی از اقتصاد ملی در جریان رشد و توسعه اقتصادی کاهش پیدا می‌کند، ولی این امر به خاطر بی‌اهمیت بودن بخش کشاورزی نیست.

بخش کشاورزی براساس توان و استعدادی که برای رشد دارد، اگر مورد توجه قرار گیرد، رشد می‌کند، ولی اگر برنامه‌ریزی توسعه اقتصادی به سمت توسعه فعالیت‌های بخش خدمات و صنعت باشد، این کار منجر به کاهش سهم بخش کشاورزی از تولید ناخالص داخلی می‌شود.

شرایط ایران ویژه است و بخش کشاورزی ایران با پتانسیل و امکانی که دارد، شرایط بخش کشاورزی را ویژه کرده است و باید سهم بخش کشاورزی از تولید ناخالص داخلی حفظ شود. سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی به ایجاد سرمایه و اشتغال برای کشور منجر می‌شود.

بخش کشاورزی بیش از ۲۰ درصد اشتغال کشور را تامین کرده است. قبل از اجرای طرح‌های خودکفایی نیز برداشت آب از سفره‌های زیرزمینی تراز منفی داشته است، ولی در عین حال ایران از بزرگترین واردکنندگان غلات جهان به شمار می‌رفت.

حرف منتقدان خودکفایی گندم و سایر غلات مبنای علمی ندارد، زیرا امتحان خود را پس داده‌اند و در زمان مدیریت آنها، کشور بیشترین وابستگی به خارج از نظر تامین غذا را داشته است.

طبق بررسی کارشناسی، ایران در اکثر محصولات اساسی دارای مزیت نسبی اقتصادی بالایی است و تاکنون حتی یک تحقیق علمی خلاف این نظریه ارایه نشده است. از نظر تاریخی نیز کشاورزان ایرانی به کشت گندم، جو، برنج و چغندر قند بیش از سایر محصولات علاقه نشان داده‌اند.

وقتی می‌توان با استفاده از توان و پتانسیل کشور در تولید محصولات اساسی به خودکفایی رسید و بهره‌وری تولید نیز افزایش پیدا کند، وابستگی به خارج هم کمتر شود، اگر چنین نکنیم، اشتباه اساسی دچار شده‌ایم و غیرعلمی و غیر